

Karmen Rajar
 Dr. Tanja
 Možina
 Andragoški center
 Slovenije

PARTNERSTVO PRI UGOTAVLJANJU IZOBRAŽEVALNIH POTREB IN NOVI IZOBRAŽEVALNI PROGRAMI ZA BREZPOSELNE

POVZETEK

V prispevku prikazujemo, kako smo uporabili model partnerskega sodelovanja pri proučevanju izobraževalnih potreb in razvoju novih izobraževalnih programov v regionalnem okolju. Model smo razvili na Andragoškem centru Slovenije (ACS) v okviru razvojnega projekta z naslovom Razvoj kakovosti izobraževalne ponudbe v izbranih regijah. Osredotočili smo se na tri zaokrožene vsebinske sklope, in sicer ugotavljanje potreb po novih izobraževalnih programih, razvoj novih izobraževalnih programov ter njihovo umeščanje v regionalno okolje. Prikazujemo tudi temeljna metodološka izhodišča, na katerih so zasnovani novi izobraževalni programi, še posebno, kako v postopke kurikularnega načrtovanja umeščamo učnolilni in kompetenčni ter modularni pristop ter akcijsko izobraževanje. Posamezne faze v teh postopkih smo prikazali na treh primerih dobrih praks razvoja novih izobraževalnih programov v treh slovenskih regijah.

Ključne besede: partnersko sodelovanje, ugotavljanje izobraževalnih potreb, razvoj novih izobraževalnih programov, kompetenčni pristop, zmožnosti, moduli, akcijsko učenje, umeščanje izobraževalnih programov, primeri dobrih praks, izobraževanje odraslih

PARTNERSHIP FOR IDENTIFICATION OF EDUCATIONAL NEEDS AND NEW EDUCATIONAL PROGRAMS FOR THE UNEMPLOYED – ABSTRACT

The paper presents a partnership model for identifying educational needs and development of new educational programs in a regional environment. The model was developed by the Slovenian Institute for Adult Education within the development project entitled Development of Quality Educational Offer in the Selected Regions. Three topics are discussed: identification of educational needs, development of new educational programs and their implementation in a regional environment. The basic methodological principles used to develop new educational programs, especially competence based curricula and action learning, are also explained. Different phases in the development of new educational programs are illustrated with examples of good practice from three Slovenian regions.

Keywords: partnership, development of new educational programs, competence based approach, competences, modules, action learning, placement of new educational programs, examples of good practice, adult education

UDK : 374.7

UVOD

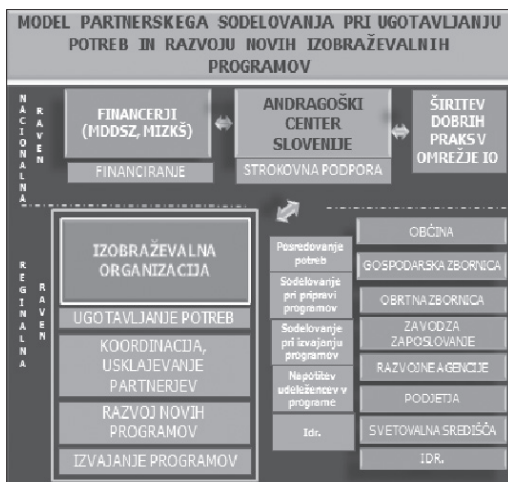
V prispevku prikazujemo razvoj **modela partnerskega sodelovanja pri proučevanju izobraževalnih potreb in razvoju novih izobraževalnih programov za odrasle v regionalnem okolju**. Model smo razvili na Andragoškem centru Slovenije (ACS) v okviru razvojnega projekta z naslovom Razvoj kako-

vosti izobraževalne ponudbe v izbranih regijah. Razvoj novih izobraževalnih programov je financiralo ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Pri snovanju razvojnega projekta smo izhajali iz strokovnega izhodišča, da bi morale biti glavne nosilke razvoja izobraževalne ponudbe v posamezni regiji izobraževalne organizacije, ki v tej regiji delujejo. Praksa izobraževanja odraslih pa nam

kaže, da so izobraževalne organizacije na tem področju pogosto premalo dejavne, potrebovale bi dodatna znanja in strokovno svetovanje pri analizi izobraževalnih potreb in razvoju izobraževalnih programov.

Z razvojem modela partnerskega sodelovanja smo zato želeli spodbuditi povezovanje izobraževalnih organizacij s pomembnimi partnerji v regiji. Povezovanje oz. oblikovanje partnerskih skupin namreč izobraževalnim organizacijam omogoča, da že v samo pripravo izobraževalnih programov in kasneje tudi v umeščanje teh programov v okolje vključijo vse pomembne akterje v regiji. Pri tem ne mislimo zgolj na morebitne financerje kasnejših izvedb programov, ampak tudi na vsebinske strokovnjake za posamezna področja, za katera oblikujemo nove izobraževalne programe.

Slika 1: Model partnerskega sodelovanja pri proučevanju izobraževalnih potreb in razvoju novih izobraževalnih programov

Vir: Možina, 2010a.

Dvoletni razvojni projekt smo zasnovali hkrati kot odziv na naraščanje števila brezposelnih in izhajajoč iz ugotovitve, da v Sloveniji primanjkuje raznolike ponudbe izo-

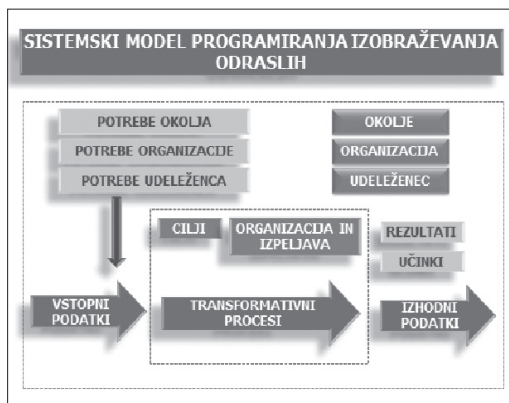
braževalnih programov za to ciljno skupino. Še posebno je ta problem pereč v regijah, kjer je število brezposelnih v zadnjih letih najbolj naraslo. V letu 2010 smo k sodelovanju povabili tri izobraževalne organizacije iz regij z velikim številom brezposelnih, in sicer Ljudsko univerzo Murska Sobota, Ljudsko univerzo Ajdovščina in Zavod za izobraževanje in kulturo Črnomelj. Sodelavci na ACS smo sodelujoče izobraževalne organizacije s strokovnim svetovanjem ter različnimi orodji vodili in usmerjali skozi celoten proces, od ugotavljanja potreb do končnega oblikovanja novih izobraževalnih programov ter njihovega umeščanja v regionalno okolje. V tem postopku so izobraževalne organizacije v vseh ključnih fazah k sodelovanju pritegnile pomembne partnerje v regiji.

Da bi tudi drugim izobraževalnim organizacijam, ki se bodo v prihodnje lotile ugotavljanja potreb in razvoja novih izobraževalnih programov za odrasle v svoji regiji, omogočili vpogled v model partnerskega sodelovanja, ki ga pri tem lahko uporabijo, v nadaljevanju vsako omenjeno fazo pri razvoju novih izobraževalnih programov podrobneje opisujemo.

UGOTAVLJANJE IN ANALIZA POTREB PO RAZVOJU NOVIH IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV ZA BREZPOSELNE V IZBRANI REGIJI

Našo razvojno pot smo začeli z ugotavljanjem potreb po razvoju novih izobraževalnih programov za brezposelne v regiji. Ugotavljanje potreb je namreč temeljna faza, ko pri razvoju programov uporabljamo sistemski model programiranja izobraževanja odraslih.

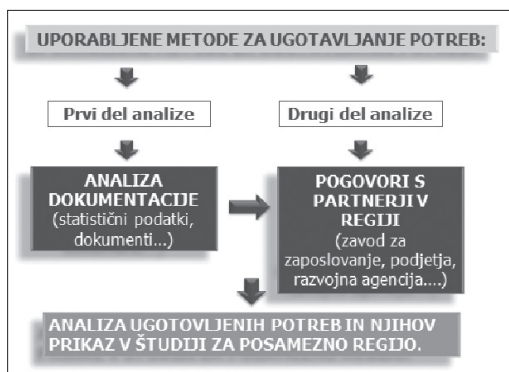
Slika 2: Sistemski model programiranja izobraževanja odrasli

Vir: Možina, 2010a.

S pomočjo sistematičnega postopka ugotavljanja potreb smo želeli poiskati odgovor na vprašanje, katere nove izobraževalne programe bi bilo treba razviti v izbranih regijah, da bi z vključevanjem brezposelnih vanje pripomogli k izboljšanju njihovega položaja na trgu dela, hkrati pa tudi k udejanjanju družbenoekonomskih razvojnih usmeritev regije. Ugotavljanje potreb je potekalo v dveh korakih. Prvi korak je bila analiza dokumentacije, drugi korak pa pogovori s partnerji v regiji, izpeljani v fokusnih skupinah.

Slika 3: Metode, uporabljene za ugotavljanje potreb po novih izobraževalnih programih

Vir: Možina, 2010b.

Ugotavljanje potreb s pomočjo analitične študije

V prvi fazi smo uporabili **metodo analize dokumentacije**. To metodo smo vključili, ker nam omogoča, da številne podatke in informacije pridobimo iz že obstoječih baz podatkov. S tem sledimo načelu ekonomičnosti in racionalnosti (Merriam, 1998; Možina, 2005). V našem primeru je bil tako prvi korak v procesu ugotavljanja potreb priprava analitične študije, ki je zajemala analizo različnih vsebinskih sklopov.

V projektni skupini smo povezali svoje znanje in si razdelili naloge pri pripravi študije. V ožji razvojni skupini na ACS smo pripravili pripomoček, nekakšno vodilo za našo analizo potreb, in sodelujoče izobraževalne organizacije usposobili za pripravo analitične študije. Strokovni sodelavci iz posamezne izobraževalne organizacije so bili nosilci priprave študije, kar je bilo tudi najbolj smiselno, saj so najbolj poznali kontekst, regionalno okolje, znotraj katerega smo ugotavljali potrebe.

V analitično študijo so izobraževalne organizacije vključile analizo **demografskih podatkov o prebivalstvu v regiji**, proučile so **značilnosti brezposelnih oseb**, dobile so vpogled v to, kateri so **deficitarni in suficitarni poklici** v regiji. Proučile so **ukrepe aktivne politike zaposlovanja**, da bi ugotovile, ali bi lahko svoje razvojne aktivnosti umestile v katerega izmed njih. Analizirale so tudi **strateške razvojne dokumente v regiji**. Poseben sklop je bila tudi analiza **obstoječe ponudbe izobraževalnih programov za brezposelne** v regiji. Ob tem velja omeniti, da se pri takih analizah izobraževalne ponudbe pogosto najdemo v zagati, ko moramo opredeliti, katere programe šteti kot programe za brezposelne. V izhodišču smo izhajali iz tega, da v analizo vključimo izobraževalno

ponudbo, ki ni nujno oblikovana specifično za brezposelne, vendar se brezposelni v takšne izobraževalne programe lahko vključujejo. Ožje pa so se nato izobraževalne organizacije usmerile na izobraževalne programe, ki (1) pripomorejo k večji konkurenčnosti brezposelnih na trgu dela – dajejo možnosti za zaposlitev, (2) dajejo možnosti za samozaposlitev, (3) krepijo motivacijo, temeljne kompetence, socialne veščine, jezikovne veščine, IKT-kompetence ipd.

Slika 4: Pregled vsebinskih sklopov, ki so bili predmet analize

Namen takšne celovite analize je bil ugotoviti, na katere ciljne skupine brezposelnih in njihove značilnosti morajo biti izobraževalne organizacije pri snovanju nove programske ponudbe za brezposelne posebno pozorne. Z analizo obstoječe ponudbe izobraževalnih programov so poskušale najti odgovor na vprašanje, koliko je slednja ustrezna glede na značilnosti brezposelnih v njihovi regiji in njihove potrebe. Vse dobljene informacije so nato povezale z analizo strateških razvojnih usmeritev regije ter opravile premislek o tem, katero programsko ponudbo bi kazalo razvijati v prihodnje, da bi bila kar najbolj primerna za reševanje problematike brezposelnih, hkrati pa bi podpirala udeležanje razvojnih usmeritev regije. V okviru prve faze analitične študije je bila tako opravljena obsežna analiza razpoložljivih podatkov o gibanjih na trgu dela v izbranih regijah, o razvojnih načr-

tih gospodarstva in drugih, ki nakazujejo, kje so v regiji izobrazbeni primanjkljaji in potencialne potrebe po izobraževanju.

Ugotavljanje potreb v pogovorih s pomembnimi akterji v regiji

Za osvetlitev zbranih podatkov in načrtovanje izobraževalne ponudbe je poleg analize razpoložljivih podatkov enako ali pa še pomembnejše sodelovanje z vsemi, ki načrtujejo, usmerjajo ali uresničujejo skupni razvoj regije. Zato je drugi del analize potreb vključeval pridobivanje kvalitativnih ocen, mnenj, stališč, predlogov, ki so jih dali akterji v regionalnem okolju. Vključitev različnih (potencialnih) partnerjev v ugotavljanje potreb je eden od temeljev, na katerih je zgrajen model partnerskega sodelovanja pri razvoju novih izobraževalnih programov za odrasle v regiji.

Za pridobivanje kvalitativnih ocen, mnenj in predlogov smo uporabili **metodo fokusnih skupin**. To je ena od kvalitativnih metod za zbiranje, analizo in interpretacijo podatkov, pri kateri gre za srečanje skupine ljudi, ki se usmerjeno pogovarjajo o vnaprej znani temi, pogovor pa poteka po nekem načrtu. Fokusne skupine naj bi odkrивale nove teme in poglobljeno presojele (raziskovale, analizirale ...), odkrивale okoliščine nekaterih pojavov, stališč ..., interpretirale pojave, stališča (Klemenčič in Hlebec, 2007).

V fokusni skupini je tako vsaka izobraževalna organizacija izpeljala pogovor s pomembnimi akterji v regiji. S tem so pridobile mnenja, predloge in odgovore na vprašanja o tem, kakšen je pogled sodelujočih na problem brezposelnosti v regiji, kakšen je njihov odnos do reševanja brezposelnosti z izobraževanjem, kakšna je ocena sedanje izobraževalne ponudbe, kateri programi so po njihovem mnenju dobri, česa je preveč, premalo, katere

ciljne skupine bi kazalo izobraževati, kakšne oblike izobraževanja bi bile učinkovite, kakšen razvoj regije se načrtuje, kje so zaznani problemi.

PRIMERI IZPELJANIH FOKUSNIH SKUPIN S POMEMBNI MI AKTERJI V REGIJI

Zavod za izobraževanje in kulturo Črnomelj je fokusno skupino izpeljal 6. oktobra 2010. V njej je sodelovalo 11 predstavnikov iz devetih organizacij, in sicer Zavoda RS za zaposlovanje, Urada za delo Črnomelj, občine Črnomelj in Metlika, Upravne enote Črnomelj, Območne obrtno-podjetniške zbornice Črnomelj, Razvojnega informacijskega centra Črnomelj, podjetja Danfoss Compressors iz Črnomlja, Doma starejših občanov Črnomelj in Centra za socialno delo Črnomelj.

Na Ljudski univerzi Murska Sobota je pogovor v fokusni skupini potekal 7. oktobra 2010. Udeležili so se ga predstavniki mestne občine Murska Sobota, Pomurske gospodarske zbornice, Pomurske turistične zveze, Kmetijsko-gozdarske zbornice Slovenije – zavoda Murska Sobota, Razvojnega centra Murska Sobota in Regionalne razvojne agencije Mura, d. o. o.

Ljudska univerza Ajdovščina je fokusno skupino organizirala 14. oktobra 2010. Na njej so sodelovali predstavniki GZS – Območne zbornice za Severno Primorsko, ICRA – Idrijsko-Cerkljanske razvojne agencije, Razvojne agencije ROD Ajdovščina, RRA – Regionalne razvojne agencije Nova Gorica, Ljudske univerze Nova Gorica, KOPO izobraževanje in računalništvo ter podjetja Iskra Avtoelektrika.

Iz prikazanega je razvidno, da je vsem trem izobraževalnim organizacijam v razprave zares uspelo pritegniti ključne akterje v regiji. Razprave so bile vsebinsko bogate, številni sodelujoči so po razpravi dejali, da so zelo redke priložnosti, ko predstavniki tako različnih ustanov v regiji sedejo skupaj. Menili so, da je takšnih skupnih srečanj premalo in da so v fokusnih skupinah tudi sami zase in za svoje delo dobili številne nove informacije.

Z analitično študijo in izpeljavo fokusnih skupin so izobraževalne organizacije dobile veliko dragocenih podatkov in informacij, s pomočjo katerih so se jim že izrisali prvi obrisi potreb okolja, potreb organizacije in potreb brezposelnih po razvoju novih izobraževalnih programov v regiji. Opravljena poglobljena analiza potreb je bila izhodišče za razvoj novih programov. V nadaljevanju opisujemo postopek kurikularnega načrtovanja, skozi katerega smo s strokovnimi usmeritvami in svetovanjem vodili izobraževalne organizacije. Pri tem bomo posebej opozorili na tiste ključne faze, v katerih je k razvoju novih programov, v skladu z modelom partnerskega sodelovanja, treba pritegniti partnerje iz regionalnega okolja.

METODOLOGIJA IN POSTOPEK PRIPRAVE NOVIH PROGRAMOV

Preden podrobneje predstavimo metodologijo, uporabljeno za pripravo izobraževalnih programov, moramo razumeti izhodišča, ki smo jih snovalci razvojne naloge na ACS pri tem upoštevali. V nadaljevanju pojasnimo, kako smo v ta postopek umestili pojem kompetenc, kompetenčno in ciljno načrtovanje ter modularno zasnovo izobraževalnih programov ter kako smo pri pripravi novih programov uporabili pristop akcijskega izobraževanja.

Čeprav so se izobraževalne organizacije odločile za razvoj neformalnih izobraževalnih programov, smo za njihovo pripravo uporabili metodologijo, ki se sicer uporablja za pripravo javnoveljavnih izobraževalnih programov za odrasle, kot jo določajo Izhodišča za kurikularno prenovo izobraževanja odraslih in oblikovanje programov za izobraževanje odraslih (1998). Uporabljena metodologija je utemeljena na učinkovitem prijemu, ta pa nam omogoča načrtnost in sistematičnost pri razvoju novih izobraževalnih programov.

Metodologija za pripravo javnoveljavnih izobraževalnih programov za odrasle je nastala že pred časom, v letu 1998. Ugotovimo lahko, da je v večini tudi danes aktualna in skladna s sodobnimi prijemi za načrtovanje izobraževalnih programov. Rečemo lahko celo to, da marsikaj, kar so izobraževalci odraslih v ta izhodišča zapisali že leta 1998, v zadnjih letih dobiva veljavo v šolskem izobraževalnem sistemu (npr. modularno zasnovani programi, različne organizacijske izvedbe programa ipd.). V nekaterih prijemih pa še vedno prednjači pred strategijami načrtovanja, ki se uporabljajo na drugih področjih izobraževanja. Omenimo npr. opredelitev ciljne skupine kot pomembne sestavine, ki kasneje močno vpliva na oblikovanje drugih sestavin programa.

Upoštevati pa je tudi treba, da smo prav v zadnjem obdobju na področju kurikularnega načrtovanja pričeli korenitim spremembam, ki jih zdaj veljavna metodologija za načrtovanje javnoveljavnih programov za odrasle še ne pozna. Obstoječo metodologijo smo zato nadgradili z nekaterimi novimi prijemi. Od teh naj denimo omenimo predvsem to, da se je učinkovito načrtovanje kurikula v zadnjih letih pomaknilo v **kompetenčno načrtovanje**. Če so bili prej pri učinkovitem načrtovanju cilji izhodišče za načrtovanje vseh preostalih sestavin kurikula, to danes vedno bolj postaja

jajo kompetence. Ob tem smo bili pozorni na opozorilo, ki ga je zapisal Štefanc (2009), in sicer, da razmerja med učinkovitim in kompetenčnim pristopom ne gre razumeti v smislu, da kompetenčni pristop nadomešča učinkovitega, da torej kompetence nadomestijo učne cilje. Bolje bi ga bilo med drugim smiselno razumeti tako, da so kompetence širši pojem, ki v sebi združuje različne vrste ciljev (npr. informativne, formativne, procesnorazvojne).

Opredelitev pojma kompetenca/zmožnost in modularna zasnovanost izobraževalnih programov

V izobraževanju kompetence poznamo že nekaj desetletij. Različni teoretiki zato ta pojem različno opredeljujejo. V slovenskem prostoru se za izraz »kompetenca«, ki je tujka, v zadnjem obdobju uveljavlja slovenski izraz »zmožnost«. Tega bomo v nadaljevanju tudi mi uporabili vedno, ko bo to smiselno. Witt in Lehmann (2001) sta zmožnost opredelila s pomočjo eksterne in interne opredelitve. **Eksterna opredelitev zmožnosti** vsebuje opis določenih nalog, zahtev in rezultatov, pred katerimi stoji stigma »zmožnost za«. Se pravi: gre za zmožnost opraviti neko dejavnost (opravilna zmožnost). **Notranji način opredeljevanja pojma zmožnosti** pa prinese teoretizacijo o notranjih strukturah, katerih aktivacija naj bi privedla do določenih (pričakovanih, logičnih) učinkov oz. omogočila opravljanje dejavnosti. Če povzamemo, je izraz zmožnost mogoče razumeti na dva načina: (1) kot zmožnost doseganja različnih od zunaj postavljenih rezultatov in (2) kot notranje strukture (Witt in Lehmann, 2001, povzeto po Klemenčič, Možina, Žalec, 2009).

Pri snovanju metodologije za razvoj novih izobraževalnih programov smo upoštevali tudi eno izmed ključnih delitev zmožnosti, to je delitev na ključne ali splošne ter poklicne

zmožnosti. **Ključne zmožnosti** so prenosljive med različnimi poklici, predvsem pa posamezniku omogočajo udeležbo v družbi in osebnostni razvoj (Kurikul na nacionalni in šolski ravni, 2006). **Poklicne zmožnosti** se delijo na **generične**, ki so skupne za podobne poklice, delovna opravila ali skupine delovnih mest na nekem poklicnem področju, in **poklicno specifične**, ki so specifične za posamezna delovna mesta ali opravila (prav tam, 2006).

Marentič Požarnikova (2006) poudarja precejšnjo kompleksnost, sestavljenost tega pojma. Meni, da so v njem vsebovane vsaj tri pomembne sestavine, ki se med seboj prepletajo:

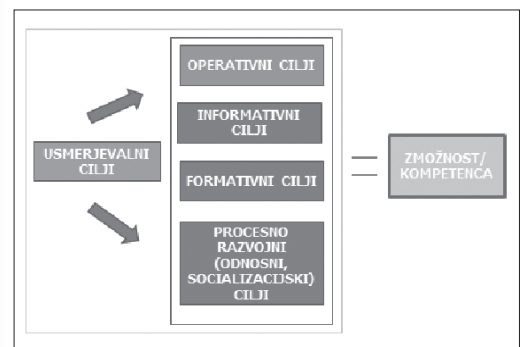
- **spoznavna sestavina (tudi višji spoznavni cilji):** sistematično povezano znanje in zmožnost ravnanja z znanjem – obvladovanje raznih miselnih operacij, kritičnega in ustvarjalnega mišljenja, nove situacije, zmožnost »preseganja danega« – tega, kar je bilo neposredno naučeno;
- **čustveno-motivacijska sestavina:** pozitivna stališča do znanja in učenja nasploh ter do posameznih področij znanja, do lastne kompetentnosti in osebne rasti, vrednostna naravnost do soljudi, do možne uporabe in zlorabe znanja;
- **akcijska sestavina:** zmožnost in pripravljenost angažirati se, nekaj narediti s tem znanjem, ga smiselno in koristno uporabiti v šolskih in tudi zunajšolskih življenjskih in poklicnih situacijah, predvsem tudi v kompleksnejših, spreminjajočih se in nepredvidljivih.

V svojem premisleku o možnih opredelitvah kompetence Medveš (2006) zmožnost vidi kot potencial, zmožnost, ki v sebi integrira znanje, veščine, spretnosti, sposobnosti, stališča, motive, vrednostno naravnost, kar ji daje značaj visoke stopnje posplošenosti, visokega transfera. Zmožnost pripada subjek-

tivnemu in v sebi združuje tako organično kot naučeno. Performanca pa je le aktualna raba zmožnosti, reagiranje v konkretni situaciji.

Pri umeščanju zmožnosti v uporabljeno metodologijo kurikularnega načrtovanja smo bili pozorni tudi na opozorilo, ki ga podaja Kroflič (1992), namreč, da če želimo kompetenčni pristop umestiti v strategije kurikularnega načrtovanja, potem moramo zmožnost razumeti širše, kar pomeni, da jo moramo razumeti kot razvojni potencial posameznika, ki temu omogoča, da znanje uporabi v kompleksnih, nepredvidljivih delovnih in drugih življenjskih okoliščinah. V kurikulu zmožnost ne more biti zvedena na niz operativno izraženih znanj, veščin in ravnanj, temveč je lahko le jasno opredeljena, skupaj z njenimi bistvenimi sestavinami in pogoji za razvoj. Rečemo lahko, da zmožnost deluje kot temelj oz. kriterij za določanje učnih ciljev in standardov znanj v učnih načrtih in katalogih znanja. Ali obratno, zmožnost razvijamo s tem, ko med izobraževanjem v prepletu udejanjamo različne vrste ciljev.

Slika 5: Razvijanje zmožnosti v prepletu različnih vrst ciljev

Pri snovanju metodologije smo tako zmožnost razumeli v njenem širšem vidiku (kot sestavljeno iz različnih vrst znanja: informativnega/formativnega/proceduralnega) in jo vzpostavili kot nekakšen šir-

ši usmerjevalni koncept, ki v nadaljevanju vodi premislek o različnih vrstah (učnih) ciljev – informativnih, formativnih in procesnorazvojnih, s pomočjo katerih bomo lahko razvijali zmožnost, z drugimi besedami kompetentnost.

Pojasniti moramo še, kako razumemo **modul**. Modul je za nas zaokrožena programska enota, v kateri različne vrste ciljev in vsebine ter didaktične prijeme načrtujemo in povezujemo tako, da bi z njihovo pomočjo razvijali načrtovane zmožnosti. Neko zmožnost lahko razvijamo v enem ali več modulih. Priporočljivo pa je, da zmožnost(i) pomeni(jo) izhodišče (nekakšen usmerjevalni cilj) pri operativnem načrtovanju ciljev ali standardov znanj v modulu. Pri pripravi metodologije smo upoštevali tudi **akcijski pristop**, s katerim smo želeli doseči, da se udeleženci že med usposabljanjem pripravijo na to, za kar se usposabljujejo. To od pripravljavcev programov zahteva, da pravilno načrtujejo cilje in zmožnosti, ki si jih bodo udeleženci v okviru programa usposabljanja razvili. Predvsem pa tudi, da predvidijo uporabo oblik in metod dela, s pomočjo katerih je mogoče udejanjati različne vrste izobraževalnih ciljev. Vemo namreč, da vse metode niso primerne za udejanjanje vseh vrst ciljev.

POSTOPEK RAZVOJA NOVIH IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV

Upoštevač zgoraj opisane konceptualne usmeritve kurikularnega načrtovanja, so izobraževalne organizacije ob strokovni podpori in svetovanju sodelavcev ACS, po postopku, ki ga podrobneje predstavljamo v nadaljevanju, začele pripravljati nove izobraževalne programe. Skupaj z razširjeno skupino partnerjev, v katero so bili, kot že rečeno, skla-

dno z modelom partnerskega sodelovanja, vključeni tudi strokovnjaki za posamezno vsebinsko področje, je bilo najprej treba opraviti celoten postopek načrtovanja novega izobraževalnega programa.

Koga bomo usposabljali in kaj bo ta oseba ob koncu usposabljanja sposobna opraviti, izdelati, storiti?

Že ob začetku razvoja novega izobraževalnega programa je bilo treba sprejeti nekaj ključnih odločitev, ki so kasneje vplivale na načrtovanje različnih sestavin izobraževalnega programa. Ob delu s sodelujočimi praktiki iz izobraževalnih organizacij se je vsem nam hitro razkrilo, kako zelo je v naši praksi zakoreninjena vsebinska strategija razvoja kurikula. V začetnih fazah so misli takoj zašle k temu, katero je glavno vsebinsko področje, ki ga bomo vzeli kot izhodišče za razvoj novega izobraževalnega programa. Ko se je to zgodilo, smo se vedno morali vrniti nazaj in se spomniti, da smo se odločili za kompetenčno in učnocijno zasnovo novih izobraževalnih programov.

Ključno vprašanje za nas zato ni bilo, kakšne vsebine moramo prenesti na udeležence, ki se bodo vključili v program, temveč koga bomo usposabljali, v kateri (poklicni) dejavnosti in kakšna dela oz. storitve bodo opravljale te osebe potem, ko bodo program zaključile. In posledično temu, kakšne zmožnosti morajo razviti, da bodo kompetentne za opravljanje opredeljenih del in nalog. Čeprav se zdi preprosto in samo po sebi umevno, pa je bilo na trenutke težko narediti preskok od tega, da ob misli na to, kakšen program bomo razvijali, takoj zagledamo »vsebine in predmete«, ki jih bo ta vključeval, k temu, da na izhodu iz programa zagledamo osebo, človeka, ki bo usposobljen za opravljanje neke dejavnosti.

Kot smo že omenili, je **natančna opredelitev ciljne skupine** eden ključnih elementov pri razvoju izobraževalnih programov za odrasle. V tej fazi so izobraževalne organizacije med seboj povezale dvoje. Iz podatkov in informacij, ki so jih dobile pri ugotavljanju potreb, so morale izluščiti značilnosti ciljnih skupin, pri katerih se kažejo največje potrebe po razvoju nove programske ponudbe. Še težja naloga pa je bila **izluščiti prioritarno dejavnost** za razvoj novih programov. Najprej si oglejmo postopek opredelitve ciljne skupine. Izobraževalne organizacije so ga opravile v štirih korakih, in sicer:

- med seboj so povezale različne značilnosti identificiranih skupin brezposelnih/odraslih in tako opredelile ciljne skupine glede na njihove raznolike značilnosti;
- povezale so identificirane ciljne skupine z možnimi področji usposabljanja (identificiranimi izobraževalnimi in razvojnimi potrebami v regiji);

- izmed vseh identificiranih ciljnih skupin so izluščile prioritarno ciljne skupine in
- se na podlagi identificiranih ciljnih skupin in vsebinskih razvojnih področij/potreb po znanjih v regiji odločile, katero vrsto programov usposabljanja bodo razvijale.

Naslednja preglednica prikazuje rezultat postopka opredelitve ciljnih skupin in vsebinskih področij za razvoj vsakega od izbranih izobraževalnih programov.

Izobraževalne organizacije so tako v tem delu opravile zahtevno nalogo, da so s pomočjo vseh informacij in podatkov opredelile dejavnost, ki je pomembna za njihovo regionalno okolje, ter prioritarno ciljne skupine brezposelnih, ki imajo ustrezne značilnosti, da bi se lahko usposobile za opravljanje te dejavnosti.

Da bi bili nadaljnji koraki v postopku kurikularnega načrtovanja jasni in konsistentni,

Preglednica 1: Dejavnost, za katero se bodo usposabljali udeleženci v programu, in natančna določitev ciljne skupine

	Zavod za izobraževanje in kulturo Črnomelj	Ljudska univerza Murska Sobota	Ljudska univerza Ajdovščina
Izbrana dejavnost, za katero se bodo usposabljali udeleženci v programu	Storitve družabništva za starejše osebe	Snovanje sodobnih tekstilnih izdelkov z elementi tekstilne dediščine	Povezati ponudnike tradicionalnih izdelkov, pridelkov in storitev na podeželju in oblikovati mrežo ponudnikov, ki bodo svoje izdelke skupaj ponudili na trgu
Ciljna skupina	Moški in ženske, starejši od 50 let, s končano vsaj srednjo šolo, življenjskimi izkušnjami in smislom za delo s starejšimi ljudmi	Starejše brezposelne ženske (pod posebnimi pogoji, ki so opredeljeni v programu, tudi moški ali mlajše ženske) z razvitimi ročnimi spretnostmi, znanjem šivanja in smislom za estetsko oblikovanje	Brezposelne osebe, ki živijo na podeželju in imajo znanje o tradicionalnih izdelkih, pridelkih ali storitvah, se z njimi tudi ukvarjajo, vendar doslej tega niso ponujale na trgu

je bilo namreč ključnega pomena, da si na tej točki znamo odgovoriti na vprašanje, **kaj želimo z novim programom doseči**. Zdaj smo tudi že imeli dovolj jasno sliko, da smo program lahko poimenovali. Izmed več različic za ime posameznega programa, ki so se porajale v ustvarjalni fazi, so izobraževalne organizacije ob posvetu s partnerji izbrale končno poimenovanje za nove programe in dorekle njihov temeljni namen. V spodnji preglednici je prikazano končno poimenovanje ter kako je bil opredeljen temeljni namen posameznega izobraževalnega programa v obravnavanih primerih.

Kot je razvidno iz zgornjih opredelitev namena novih izobraževalnih programov, imajo ti ključno sporočilo, namreč za opravljanje katere dejavnosti bodo osebe, ki se bodo vključile v program, ob uspešnem zaključku usposobljene.

Zakaj je pomembno, da v naši regiji razvijemo takšen nov program?

Zelo pomemben premislek, ki so ga izobraževalne organizacije opravile v procesu razvoja novih izobraževalnih programov, je bil tisti o njihovi **utemeljenosti**. Zakaj v naši regiji potrebujemo prav takšen nov program? Zakaj ga potrebujemo ravno zdaj? Kdo ga potrebuje? Kakšne vrzeli v programski ponudbi bomo s tem zapolnili? Pri iskanju odgovorov na ta vprašanja je treba enakovredno upoštevati družbene potrebe, potrebe dela in potrebe posameznika. Natančneje to pomeni, da so izobraževalne organizacije potrebe po razvoju novih izobraževalnih programov utemeljile, upoštevajoč:

- **potrebe po izobraževanju in interese odraslega** (npr. kako program upošteva posebnosti izobraževanja odraslih oz. zakaj je pripravljeni program prav za odrasle, katerim ciljnim skupinam odraslih je namenjen, ali se odrasli zanimajo za tak program),

Preglednica 2: Temeljni nameni izobraževalnih programov

Program	Družabnik/družabnica za starejše osebe	Oblikovalka tekstilnih izdelkov z elementi tradicionalne tekstilne dediščine	Ponudnik tradicionalnih izdelkov, pridelkov in storitev
Temeljni namen	Usposobiti osebe za opravljanje storitve družabnika/družabnice, ki bodo kasneje zadovoljevale potrebe starejših oseb po storitvi družabništva z namenom izboljšanja kakovosti njihovega življenja in aktivnega vključevanja v družbeno življenje	Usposobiti brezposelne ženske z znanjem šivanja za to, da bi izdelovale različne tekstilne izdelke na podlagi tradicije oz. ljudskega izročila in bi jih bile zmožne tudi prodajati na trgu ali znanemu kupcu	Usposobiti brezposelne in druge osebe s podeželja, da bodo znale identificirati tiste svoje tradicionalne izdelke, pridelke in storitve, ki jih bodo ponudile na turističnem trgu, ter se znale povezati z drugimi podobnimi ponudniki z namenom oblikovati skupno in komplementarno turistično ponudbo

- **skupnostne potrebe** (npr. kakšne so potrebe lokalnega okolja, kraja, v katerem odrasli živi, ali izobraževalni program omogoča posamezniku zadovoljevanje tistih potreb in interesov ter reševanje problemov, ki jih imajo tudi drugi ljudje v njegovem okolju),
- širše **družbene potrebe** (npr. ali družbene potrebe in razvojne usmeritve utemeljujejo oblikovanje takega izobraževalnega programa, ali izobraževalni program daje znanje in spretnosti, po katerih obstaja povpraševanje na trgu delovne sile),
- **razvojne potrebe nekega poklica ali panoge, potrebe spremenjene organizacije dela in razvojne potrebe delovne organizacije** (npr. kakšne so spremembe, potrebe pri nekem poklicu ali opravilu, da zahtevajo drugačno znanje in nov izobraževalni program, katere druge spremembe so podlaga izobraževalnemu programu),
- **primerjave z zdajšnjo ponudbo vsebinsko sorodnih izobraževalnih programov** (npr. ali izobraževalni program zapolnjuje vrzeli v zdajšnji izobraževalni ponudbi, kako se program povezuje – po ciljnih, vsebini, stopnji – z drugimi/sorodnimi izobraževalnimi programi).

Utemeljitev izbora izobraževalnega programa kasneje vpliva na presojo strokovnega sveta in ministra, ko odločata o ustreznosti in potrditvi programa, ter na presojo ustreznosti vseh drugih sestavin programa (ciljev, vsebine ...). Potrebna pa je tudi izvajalcem programa, da so natančneje seznanjeni z vsemi vprašanji, ki zadevajo program, saj lahko to pripomore h kakovostnejši izpeljavi.

IZSEK IZ UTEMELJITVE IZOBRAŽEVALNEGA PROGRAMA DRUŽABNIK/DRUŽABNICA ZA STAREJŠE OSEBE

»Program usposabljanja je podpora uresničevanju razvojne strategije Bele krajine, ki je usmerjena na doseganje treh razvojnih področij: podjetništva, naravi prijaznega kmetovanja in turizma.

Razvojna analiza je pokazala, da je v Beli krajini 6.082 oseb med 60. in 100. letom starosti, kar predstavlja 22,6 % celotnega belokranjskega prebivalstva. Demografski podatki kažejo, da se prebivalstvo stara. Spremenjene družbene razmere prispevajo k boljši zdravstveni oskrbi prebivalstva, dvigu kakovosti njihovega življenja in potrebi po večjem družbenem vključevanju. Posledica tega je, da starejši ljudje rajši ostanejo doma in se ne vključujejo v institucionalno oskrbo, če to ni nujno potrebno.

Program družabnik/družabnica za starejše osebe je namenjen osebam, ki se bodo usposabljevale za opravljanje vloge družabnika/družabnice starejšim osebam. Novi trendi nakazujejo na potrebo po razvoju novih izobraževalnih programov, ki podpirajo izboljšanje pogojev za večjo kakovost življenja starejšega prebivalstva in njihovega aktivnega vključevanja v družbeno življenje. Program je inovativen, ker bo oseba, ki ga bo zaključila, nudila storitev družabništva starejšim osebam, ki ne potrebujejo zdravstvene in socialne oskrbe, ampak želijo izboljšati kakovost svojega življenja.«

Za opravljanje katerih del bodo usposobljene osebe, ki bodo uspešno končale usposabljanje po programu?

V naslednjem koraku je bilo treba še bolj jasno opredeliti dela in naloge, ki jih bodo opravljale osebe, ki se bodo usposobile v programu. V spodnji preglednici je predstavljen rezultat poglobljenega premisleka o tem, za katera opravila mora biti usposobljena oseba, ki bo želela izvajati storitev družabništva za starejše osebe oz. bo izdelovala tekstilne izdelke z elementi tradicionalne tekstilne dediščine.

Katere zmožnosti morajo razviti udeleženci/udeleženke v programu?

V naslednji fazi razvoja novih izobraževalnih programov smo prišli do točke, ko je bilo treba odgovoriti na vprašanje, katere zmožnosti morajo razviti udeleženci oz. udeleženke v pro-

gramu, da bodo kompetentni za opravljanje del in nalog, za katere se v programu usposabljaajo. Pri opredelitvi zmožnosti se nismo želeli ujeti v past, da bi te določili preveč ozko, preveč tehnicistično ali preveč behavioristično. Izhajali smo iz širše definicije zmožnosti, ki smo jo že predstavili, ter opredelili ključne, splošne in specifične poklicne zmožnosti.

V splošnem delu novih izobraževalnih programov je bilo treba opredeliti še **obseg izobraževanja po programu, obvezne načine preverjanja in ocenjevanja znanja, pogoje za vključitev v izobraževanje, napredovanje in uspešen zaključek**. Vseh teh sestavin ne bomo posebej opisovali, saj v programih, ki jih predstavljamo, niso posebne glede na znane programe s področja izobraževanja odraslih. Omenimo le pogoje za uspešen zaključek izobraževanja. Izhodiščna filozofija razvoja programov, ki je predpostavila, naj bodo ti

Preglednica 3: Primer opredelitve ključnih del v dveh obravnavanih izobraževalnih programih

Program	Družabnik/družabnica za starejše osebe	Oblikovalka tekstilnih izdelkov z elementi tradicionalne tekstilne dediščine
Ključna dela	Predstavitve svojega dela in storitve potencialnim uporabnikom	Prepoznavanje potreb po etnoloških tekstilnih izdelkih
	Ugotavljanje potreb uporabnikov storitve	Snovanje in oblikovanje etnoloških tekstilnih izdelkov
	Načrtovanje in organizacija svojega dela	Izbiranje ustreznih materialov za predvidene vrste etnoloških tekstilnih izdelkov
	Izvajanje družabništva	Krojenje in izrezovanje etnoloških tekstilnih izdelkov
	Pomoč pri gospodinjskih in hišnih opravilih	Šivanje in vezenje etnoloških tekstilnih izdelkov
	Pomoč pri urejanju okolice	Aranžiranje izdelanih etnoloških tekstilnih izdelkov
	Pomoč pri urejanju zadev zunaj doma uporabnika	Promoviranje etnoloških tekstilnih izdelkov
	Poslovno in finančno vodenje svoje dejavnosti	Prodaja etnoloških tekstilnih izdelkov na trgu ali pri znanem kupcu

akcijsko naravnani, se je morala zrealiti tudi v sestavini, ki opredeljuje uspešen zaključek izobraževanja po programu. V vseh treh programih morajo namreč udeleženci med usposabljanjem postopno že biti sposobni izpeljati ali izdelati tisto, kar bodo kasneje opravljali, naj bo to izdelek ali načrt za izvajanje storitve, izpeljana storitev idr.

Snovalci izobraževalnega programa Oblikovalka tekstilnih izdelkov z elementi tradicionalne tekstilne dediščine so npr. zapisali:

»Udeleženke programa morajo za uspešno dokončanje programa obvladovati vse

Preglednica 4: Primeri opredelitve zmožnosti v povezavi s ključnimi deli v programu Oblikovalka tekstilnih izdelkov z elementi tradicionalne tekstilne dediščine

Izobraževalni program: Oblikovalka tekstilnih izdelkov z elementi tradicionalne tekstilne dediščine			
KLJUČNA DELA	Poklicno specifične zmožnosti	Generične poklicne zmožnosti	Ključne zmožnosti
	Udeleženka:		
Prepoznava potrebe po etnoloških tekstilnih izdelkih	<ul style="list-style-type: none"> je zmožna prepoznati tradicionalne tekstilne izdelke v okolju, je zmožna ugotavljati priložnosti in potrebe po etnoloških tekstilnih izdelkih, je zmožna ustvariti oblikovalsko zasnovo različnih tekstilnih izdelkov samostojno ali v sodelovanju z drugimi, je zmožna šivati in vesti etnološke tekstilne izdelke, je zmožna pripraviti aranžersko zasnovo in aranžirati etnološke tekstilne izdelke skladno z estetskimi normami. 	<ul style="list-style-type: none"> je zmožna sprejemati odločitve o poslovnih priložnostih na področju razvoja etnoloških tekstilnih izdelkov, je zmožna načrtovati in organizirati delovni proces, je zmožna upoštevati varnostne norme pri organizaciji in izpeljavi delovnega procesa, je zmožna osnovnega finančnega načrtovanja in spremljanja dela ter odkrivanja različnih finančnih virov, je zmožna promovirati in tržiti svoje izdelke. 	<ul style="list-style-type: none"> je zmožna dolgoročnega načrtovanja svoje poslovne poti, razvija odnos do ljudskega izročila na področju tekstilne dejavnosti v okolju/regiji, pa tudi širše, razvija estetske dimenzije v procesih načrtovanja in promocije svojih izdelkov, razvija čut odgovornosti za varovanje okolja, razvija sposobnosti timskega dela, razvija zmožnost pisne in govorne komunikacije v delovnem procesu, je zmožna uporabljati IKT v delovnem procesu.
Snuje in oblikuje etnološke tekstilne izdelke			
Izbira ustrezne materiale za predvidene vrste etnoloških tekstilnih izdelkov			
Kroji in izrezuje etnološke tekstilne izdelke			
Šiva in veze etnološke tekstilne izdelke			
Aranžira izdelane etnološke tekstilne izdelke			
Promovira etnološke tekstilne izdelke			
Prodaja etnološke tekstilne izdelke na trgu ali pri znanem kupcu			

strokovne vsebine oziroma opredeljene standarde znanja, določene v posameznem tematskem modulu.

Usposabljanje se zaključí z izdelavo tekstilnega izdelka z elementi tradicionalne tekstilne dediščine, njegovim aranžiranjem ter izdelavo ponudbe in promocije za ta izdelek.

Ustreznost končnih izdelkov interno preverijo predavatelji posameznih modulov.«

Izmed sestavin, ki jih je bilo treba opredeliti v posebnem delu izobraževalnega programa, se najprej ustavimo pri **organizaciji izobraževanja**.

Kako naj bo usposabljanje v programu organizirano, da bodo udeleženci v njem učinkovito razvijali opredeljene zmožnosti?

Pri opredeljevanju organizacije izobraževanja so sestavljavci obravnavanih programov na splošno izhajali iz strokovnega priporočila, da v programu navedemo različne mogoče oblike izpeljave programa, pri čemer je pomembno, da ima vsak program vsaj dva takšna predloga. Način organizacije izobraževanja pa naj izhaja iz ciljne skupine, vsebine, trajanja, skratka drugih sestavin programa.

Vse tri izobraževalne organizacije so se odločile, da bo usposabljanje **organizirano** po modulih, ki so strukturirani v posamezne teme. Usposabljanje bo potekalo v obliki seminarjev, tečajev in praktičnega usposabljanja. Zaporedje posameznih modulov in vsebinskih sklopov ni povsem določeno in se pri posamezni izvedbi lahko prilagaja ciljni skupini, s čimer zagotavljamo fleksibilnost v izvedbi programa in prilago-

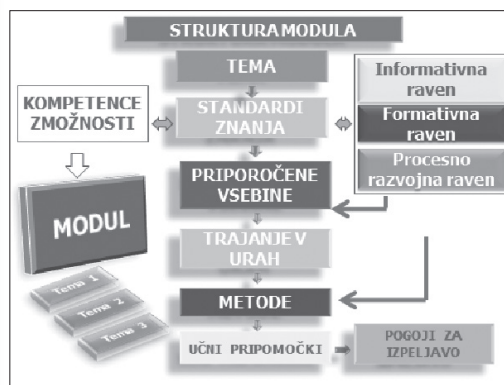
jenost udeležencem izobraževanja. Ko gre za **metodično didaktična priporočila**, pa so z namenom, da bi udeleženci v programu ustrezno razvijali in dosegli opredeljene zmožnosti, v vseh treh primerih priporočili uporabo kombinacije različnih metod dela.

Ker so vsi trije programi formativno in akcijsko naravnani, udeležence naj bi pripravili na izvajanje lastne dejavnosti, se pri njihovem izvajanju še posebej priporočajo tudi naslednje metode: demonstracije, predstavitev dobrih praks, praktično delo s poudarkom na izdelavi konkretnih izdelkov.

Oblikovanje modulov ter znotraj njih katalogov znanj in izpitnih katalogov

Pri oblikovanju modulov so izobraževalne organizacije izhajale iz opredeljenih ključnih del in zmožnosti. Oblikovale so zaokrožene vsebinske celote, s pomočjo katerih bodo udeležencem programov na sistematičen in strukturiran način pomagale pri razvoju različnih vrst zmožnosti. Naslednja slika prikazuje povezanost posameznih sestavin modula.

Slika 6: Struktura modula in povezanost posameznih sestavin modula

Vir: Možina, 2011.

Naslednja preglednica prikazuje, kako so izobraževalne organizacije ključna vsebinska področja vsebinsko zaokrožile v posamezne module.

čile razširjeno projektno skupino partnerjev v regiji, v kateri so bili strokovnjaki s področij, za katera so pripravljale programe. V ZIK Črnomelj, kjer so razvijali program Družabnik/

Preglednica 5: Primeri oblikovanja modulov v posameznem izobraževalnem programu

	Družabnik/družabnica za starejše	Oblikovalka tekstilnih izdelkov z elementi tradicionalne tekstilne dediščine	Ponudnik tradicionalnih izdelkov, pridelkov in storitev
MODUL 1	Značilnosti starejših oseb in okolja	Kulturna dediščina, sodelobnost in tekstilni izdelki	Oblikovanje lastne poslovne ideje za ponudnika tradicionalnih izdelkov, pridelkov in storitev
MODUL 2	Družabništvo za starejše osebe	Snovanje in izdelovanje tekstilnih izdelkov	Mreženje ponudnikov tradicionalnih izdelkov, pridelkov in storitev kot oblika socialnega podjetništva
MODUL 3	Družabnik kot socialni podjetnik	Razmišljajmo podjetniško	Izdelovanje, oblikovanje in aranžiranje tradicionalnih izdelkov, pridelkov in storitev

V nadaljevanju je bilo treba za vsak modul pripraviti **kataloge znanja**, ki za vsako temo znotraj modula zajemajo naslednje sestavine: zmožnosti, ki jih razvijajo udeleženci pri posamezni temi znotraj modula, cilje/standarde znanj na informativni, formativni in procesnorazvojni ravni. Pri tem smo izhajali iz strokovnega izhodišča, da z njimi natančneje opredelimo vrste znanja in usposobljenosti, ki naj bi jih udeleženci dosegli v določenem času in so izhodišče za izbor vsebin, metod ... Pri opredeljevanju ciljev smo izmed različnih metodologij uporabili tisto, ki cilje deli na informativne, formativne in procesnorazvojne. V tej fazi smo ponovno sledili filozofiji modela partnerskega sodelovanja pri razvoju novih izobraževalnih programov. V pripravo katalogov znanj so izobraževalne organizacije vklju-

družabnica za starejše osebe, so k sodelovanju pritegnili osebe iz Doma starejših občanov v Črnomlju. Ljudska univerza Murska Sobota je za potrebe razvoja programa Oblikovalka tekstilnih izdelkov z elementi tekstilne dediščine k sodelovanju pritegnila etnologinjo iz Pokrajinskega muzeja Murska Sobota in oblikovalko tekstila. Ljudska univerza Ajdovščina se je pri razvoju programa Ponudnik tradicionalnih izdelkov, pridelkov in storitev na podeželju povezala s strokovnjaki s področja kmetijstva in poznavalci podeželja.

Nosilci razvojne naloge na ACS smo izobraževalne organizacije usposobili za to, kako omejene vsebinske strokovnjake voditi pri oblikovanju zmožnosti, ciljev, priporočenih vsebin idr., saj je pogosto pričakovati, da vsebinski

strokovnjaki morda ne bodo pripravljene ali usposobljeni za pripravo zapisov skladno z metodologijo (kompetence, vrste ciljev ...). V tem primeru je pomembno, da prispevajo znanje z vsebinskega področja, potem pa jih morajo strokovnjaki iz izobraževalne organizacije usmerjati in voditi pri pripravi programov.

Naslednja preglednica prikazuje primer oblikovanja informativnih, formativnih in procesnorazvojnih ciljev, s katerimi razvijamo zmožnost.

Preglednica 6: Primer povezave zmožnosti in ciljev na informativni, formativni in procesnorazvojni ravni – izobraževalni program Ponudnik tradicionalnih izdelkov, pridelkov in storitev

Tema v modulu:		Izdelovanje tradicionalnih izdelkov in pridelkov
ZMOŽNOSTI		
<ul style="list-style-type: none"> je zmožen izdelovati tradicionalne izdelke in pridelovati pridelke oziroma oblikovati ponudbo tradicionalne storitve 		
Cilji na informativni ravni	Cilji na formativni ravni	Cilji na procesnorazvojni ravni
Spozna načine priprave na izdelavo/pridelavo izbranih izdelkov/pridelkov.	Izdela en tradicionalni izdelek.	Razvija odnos do ljudskega izročila in tradicije okolja.

Sledilo je oblikovanje **izpitnih katalogov**. Pri tem so izobraževalne organizacije upoštevale strokovno izhodišče, da je temeljni namen izpitnih katalogov ta, da opredeljujejo znanja, ki se preverjajo.

Preglednica 7 prikazuje del izpitnega kataloga programa usposabljanja Oblikovalka tekstilnih izdelkov z elementi tradicionalne tekstilne dediščine.

V zaključni fazi pa je bilo treba opredeliti še **izvajalce izobraževalnega programa in znanja, ki jih morajo imeti, listino**, ki jo dobijo udeleženci ob uspešno zaključenem izobraževanju po programu, ter **sestavljavce programa**. Vsi obravnavani programi imajo

tudi obvezno prilogo, v kateri je opredeljeno, kako se bo izvajala **evalvacija programa**.

UMEŠČANJE NOVIH IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV V PROSTOR

Kot smo prikazali doslej, so postopki ugotavljanja potreb in razvoja novih izobraževalnih programov zahtevno strokovno delo. Ko je to delo opravljeno in so novi izobraževalni programi

oblikovani, smo gotovo udeležili pomemben razvojni dosežek. Vendar pa vsi, ki se ukvarjamo z razvojem novih izobraževalnih programov, vemo, da se na tej točki začne drugi, še zahtevnejši korak. Izobraževalne programe je treba umestiti v prostor, treba je najti možnosti za njihovo vpeljavo. Preprosto bi lahko rekli, da smo pred naslednjim izzivom: **Kako novi izobraževalni program spraviti v življenje?**

Ko želimo nove izobraževalne programe umestiti v regionalno okolje in širše, moramo najti odgovore na številna vprašanja: kako bodo ljudje izvedeli, da obstaja nov program, kako bomo navdušili odrasle, ki jim je program namenjen (v našem primeru brezposelne), da se bodo vključili v

Preglednica 7: Del izpitnega kataloga programa usposabljanja Oblikovalka tekstilnih izdelkov z elementi tradicionalne tekstilne dediščine

MODUL 2: SNOVANJE IN IZDELOVANJE TEKSTILNIH IZDELKOV		
Tema: OD SNOVANJA DO IZDELAVE TEKSTILNIH IZDELKOV		
Kompetence, ki jih razvijamo v modulu Udeleženka:	Formativni standardi znanja Udeleženka:	Načini preverjanja znanja
<ul style="list-style-type: none"> • je zmožna ustvariti oblikovalsko zasnovo različnih tekstilnih izdelkov, 	<ul style="list-style-type: none"> • ustvari oblikovalsko zasnovo za izbrani tekstilni izdelek, • opravi primerjavo izvedbe starih tekstilnih izdelkov s sodobnimi tekstilnimi izdelki, • poišče variacije izdelave, ki prinašajo nov pristop in ohranjajo tradicionalne vrednote. 	Projektna naloga: zasnova in izdelava tekstilnega izdelka z elementi tradicije po lastnem izboru
<ul style="list-style-type: none"> • je zmožna poiskati nov pristop za ohranjanje tradicionalnih elementov pri izdelavi tekstilnih izdelkov, 		
<ul style="list-style-type: none"> • je zmožna krojiti in šivati tekstilne izdelke, 		
<ul style="list-style-type: none"> • je zmožna vesti tekstilne izdelke. 		

usposabljanje, kako bomo prepričali finančnike, da bodo podprli izvedbo usposabljanja, kako bomo pridobili ljudi, da bodo povpraševali po izdelkih/storitvah, ki jih bodo ponudili na novo usposobljeni.

Izobraževalne organizacije, katerih primere prikazujemo, so se umeščanja novih izobraževalnih programov lotile tako, da so na podlagi pripomočka, ki smo ga zasnovali na ACS, pripravile projektni načrt, v katerem so opredelile, kako bodo:

- izpeljale animacijo brezposelnih za vključitev v novi izobraževalni program in izbrale udeležence,
- zagotovile kadrovske, prostorske in finančne pogoje za izvedbo usposabljanja brezposelnih v novem izobraževalnem programu,
- pilotno izvedle in spremljale izvedbo novega izobraževalnega programa za brezposelne,

- proučile možnosti in pogoje za (samo) zaposlitev udeležencev usposabljanja na področju, za katerega bodo usposobljeni, in jim pri tem neposredno pomagale ter
- izpeljale aktivnosti za promocijo rezultatov in učinkov projekta na regionalni in nacionalni ravni ter prenos dobre prakse v druga okolja in k drugim izvajalcem izobraževanja odraslih.

Te aktivnosti so med seboj tesno prepletene, pri čemer je njihova izpeljava deloma zaporedna, deloma vzporedna, odvisno od tega, ali so rezultati ene aktivnosti pogoj za delo v okviru druge aktivnosti ali pa je mogoče, da posamezne aktivnosti potekajo vzporedno, ker njihovi rezultati niso tako vzročno povezani. Vsako aktivnost so postavile tako, da so iz načrta jasno razvidni njeni cilji. Vsaka aktivnost ima začrtane

povsem konkretne, merljive rezultate. Predviden je tudi način izvedbe aktivnosti. Na tej točki ponovno prepoznamo elemente modela partnerskega sodelovanja pri razvoju novih izobraževalnih programov v regiji. Za vsako aktivnost je bil namreč določen odgovorni partner, pa tudi partnerji, ki pri tej aktivnosti sodelujejo, hkrati pa ima vsaka aktivnost določen tudi časovni okvir: začetek, trajanje in konec. Ker so izobraževalne organizacije že pri pripravi (snovanju in oblikovanju) novih izobraževalnih programov za brezposelne vključile partnerje iz regije, so jim bili ti v veliko pomoč tudi pri iskanju možnosti za umeščanje novonastalih programov v regionalno okolje, kar bi lahko z drugimi besedami označili kot bistvo partnerskega sodelovanja z vsemi pomembnimi akterji v posamezni regiji.

PILOTNA VPELJAVA NOVIH IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV

V okviru razvojne naloge je bilo predvideno, da bodo vsi trije novi programi v letu 2012 najprej v celoti pilotno preizkušeni v izobraževalni organizaciji, ki je program razvila. Po pilotni izpeljavi in njenem ovrednotenju pa bodo programi usposabljanja vpeljeni tudi v druge regije in izobraževalne organizacije. Skladno s projektnim dogovorom pa bodo vsi trije izobraževalni programi tudi objavljeni na spletni strani ACS. S tem bo dana možnost, da se za izvajanje teh programov odločijo tudi druge izobraževalne organizacije in da ti programi zaživijo tudi v drugih regijah. Na tej točki velja pohvaliti še porazdelitev odgovornosti med financerji na nacionalni ravni. Potem ko je razvojno delo v projektu financiralo ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, je v nadaljevanju ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport omogočilo

financiranje pilotnih izvedb novih programov. V času nastanka tega prispevka še ne moremo pisati o učinkih pilotnih izvedb programov, saj nekatere pilotne izvedbe še niso končane. Že na podlagi nekaterih obiskov na usposabljanjih, ki smo jih opravili, pa lahko rečemo, da udeleženci potrjujejo pravilnost strokovnega izhodišča, da naj bodo programi zasnovani po načelu akcijskega izobraževanja.

Prav na primeru teh programov pa lahko za konec pokažemo še na trd oreh, ki nam ga doslej še ni uspelo streti. Že ko smo skupaj z Ljudsko univerzo Murska Sobota snovali njihov program, smo iskali rešitve, ki bi udeleženkam v programu omogočile, da bi po koncu usposabljanja lahko ostale skupaj, npr. v obliki zadruge ali kakšni obliki socialnega podjetništva, kar bi jim omogočilo, da bi izdelke, ki so jih pripravile, lahko prodale na trgu in tako vsaj delno poskrbele za neki vir dohodka, ki ga zdaj, ko so brezposelne, nimajo.

V programu se je zbrala skupina udeleženk, ki se je med seboj zares ujela in povezala ter ima željo in motivacijo, da bi po koncu programa ostala skupaj.

A žal so doslej v poskusih uresničitve tega naslednjega koraka, ki sledi usposabljanju, skupaj z ljudsko univerzo, ki jim pri tem pomaga, naleteli na številne ovire in še niso našle ustrezne rešitve. Udejanjenje tega naslednjega koraka ostaja za vse nas izziv in odgovornost. Če nam tega koraka ne bo uspelo narediti, lahko predvidimo, da se bodo na zavzete, motivirane, zadovoljne in ponosne obraze udeleženk programa usposabljanja kmalu spet naselili skrb, nemotiviranost in razočaranje. Razočaranje ob misli, da so se udeležile usposabljanja, dokazale, da znajo in zmorejo, a jim vse to prav nič ne pomaga, ko se morajo ob koncu usposabljanja spet vrniti med brezposelne. Za vse nas, ki sodelujemo v projektu, se torej

razvojno delo nadaljuje. V prihodnje moramo ob razvoju in izvajanju takih programov odgovoriti tudi na vprašanje, kako naj se njihovi udeleženci s pomočjo novopridobljenih zmožnosti, ki že dajejo rezultate v nastalih izdelkih ali opravljenih storitvah, ustrezno umestijo na trg dela in si povrnejo dostojanstvo tistega, ki od rezultatov svojega dela lahko (pre)živi.

LITERATURA

- Izhodišča za kurikularno prenovo izobraževanja odraslih in oblikovanje programov za izobraževanje odraslih* (1998). Ljubljana: Nacionalni kurikularni svet.
- Klemenčič, S., Hlebec, V. (2007). *Fokusne skupine kot metoda presojanja in razvijanja kakovosti izobraževanja*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Klemenčič, S., Možina, T., Žalec, N. (2009). *Kompetenčni pristop k spopolnjevanju andragoških delavcev*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Kroflič, R. (1992). *Teoretski pristopi k načrtovanju in prenovi kurikuluma*. Ljubljana: Center za razvoj univerze.
- Pevc Grm, S. (ur.) (2006). *Kurikul na nacionalni in šolski ravni v poklicnem in strokovnem izobraževanju*. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje.
- Marentič Požarnik, B. (2006). »Uveljavljanje kompetenčnega pristopa terja vizijo, pa tudi strokovno utemeljeno strategijo spreminjanja pouka«. V: *Vzgoja in izobraževanje*, 1: 27-33.
- Medveš, Z. (2006): »Informativni in formativni nivo v kurikularnem načrtovanju.« V: *Vzgoja in izobraževanje*, 1: 19–21.
- Merriam, S. (1998). *Qualitative Research and Case Study Applications in Education*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Možina, T. (2005). *Metoda analize dokumentacije*. Učno gradivo za udeležence programa usposabljanja za vpeljavo modela za samoevalvacijo Ponudimo odraslim kakovostno izobraževanja (POKI). Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Možina, T. (2010a). *Model partnerskega sodelovanja pri proučevanju izobraževalnih potreb in razvoju novih izobraževalnih programov v lokalnem okolju*. Prispevek na Letnem posvetu o izobraževanju odraslih, Maribor.
- Možina, T. (2010b). *Analiza potreb – prva faza razvoja novih izobraževalnih programov za brezposelne*. Interno gradivo za udeležence usposabljanja v okviru razvojne naloge Razvoj izobraževalne ponudbe za brezposelne. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Možina, T. (2011). *Modularna zasnova izobraževalnih programov*. Interno gradivo za udeležence usposabljanja v okviru razvojne naloge Razvoj izobraževalne ponudbe za brezposelne. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Program usposabljanja Družabnik/družabnica za starejše osebe* (2011). Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Program usposabljanja Ponudnik tradicionalnih izdelkov, pridelkov in storitev* (2011). Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Program usposabljanja Oblikovalka tekstilnih izdelkov z elementi tekstilne dediščine* (2011). Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Štefanc, D. (2009). *Kompetence kot temelj kurikularnega načrtovanja v obveznem splošnem izobraževanju*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za pedagogiko in andragogiko.